

ΕΠΤΑ ΕΠΙ ΘΗΒΑΣ

ΕΤΕΟΚΛΗΣ

Κάδμου πολῖται, χρῆ λέγειν τὰ καίρια
ὅστις φυλάσσει πρᾶγος ἐν πρύμνη πόλεως
οἶακα νωμῶν, βλέφαρα μὴ κοιμῶν ὕπνῳ.
εἰ μὲν γὰρ εὔ πρᾶξαιμεν, αἰτία θεοῦ·
εἰ δ' αὖθ', ὃ μὴ γένοιτο, συμφορὰ τύχοι,
Ἐτεοκλέης ἂν εἷς πολὺς κατὰ πτόλιν
ἕμνοῖθ' ὑπ' ἀστῶν φροίμοις πολυῤῥόδοις
οἰμώγμασίν θ' – ὦν Ζεὺς Ἀλεξητήριος
ἐπώνυμος γένοιτο Καδμείων πόλει.
ἡμᾶς δὲ χρῆ νῦν, καὶ τὸν ἐλλείποντ' ἔτι
ἥβης ἀκμαίας καὶ τὸν ἔξηβον χρόνῳ,
βλαστημὸν ἀλδαίνοντα σώματος πολύν,
ὥραν τ' ἔχονθ' ἕκαστον ὥστε συμπρεπές,
πόλει τ' ἀρήγειν καὶ θεῶν ἐγχωρίων
βωμοῖσι, τιμὰς μὴ ἔξαλειφθῆναί ποτε,
τέκνοις τε, Γῆ τε μητρὶ, φιλτάτη τροφῷ·

13 ἕκαστον m : ἕκαστος M

De proloog van de Septem begint met een toespraak van Eteocles, zoon van Oedipus en koning van Thebe, tot de burgers van de belegerde stad. Thebe wordt aangevallen door een leger uit Argos. Dat leger bestaat, zoals later zal blijken, uit zeven afdelingen onder zeven aanvoerders die ieder één van de zeven poorten van Thebe voor hun rekening zullen nemen.

1. **Κάδμου πολῖται**: i.p.v. Θηβαῖοι, welk woord Aeschylus wegens de slechte reputatie van deze *μεγάλως μεδίζοντες* vermijdt, terwijl hij de toehoorders met *Κάδμου πολῖται* gelijk verplaatst in het mythische tijdperk. Cadmus, zoon van de koning van Tyrus, een Phoeniciër dus, is de mythische stichter van Thebe. 2. **πρᾶγος**: = *πρᾶγμα*. — **ἐν πρύμνη πόλεως**: zowel bij *νωμῶν* als bij *φυλάσσει*. 3. **οἶακα νωμῶν**: *οἶακα νωμῶν* – het roer heen en weer bewegen, hanteren. 6. **Ἐτεοκλέης ἂν εἷς πολὺς**: 'ik, Eteocles, alleen voortdurend'. 7. **ἕμνοῖθ'**: *ἕμνοῦσθαι* – 'bezongen worden', hier in malam partem 'uitgejouwd worden'. — **φροίμοις πολυῤῥόδοις**: 'met luid bruisende refreinen'. 8 – 9. **Ζεὺς Ἀλεξητήριος ἐπώνυμος γένοιτο**: 'moge Z. zijn naam dat hij zulks afweert met recht voeren'. 11. **ἥβης ἀκμαίας καὶ τὸν ἔξηβον χρόνῳ**: kinderen en bejaarden. 12. **βλαστημὸν ἀλδαίνοντα**: *βλαστημὸν ἀλδαίνειν* – de wasdom (kracht) doen toenemen (opvoeren). **πολύν**: adverbiaal 'in hoge mate'. 13. **ὥραν τ' ἔχονθ'**: *ὥραν ἔχειν* – acht geven. 15. **τιμὰς μὴ ἔξαλειφθῆναί**: (het resultaat van offers en andere) eerbewijzen uitwissen (te niet doen). 16. **τέκνοις**: nog steeds afh. van *ἀρήγειν*.

ἢ γὰρ νέους ἔρποντας εὐμενεῖ πέδῳ,
 ἅπαντα πανδοκοῦσα παιδείας ὄτλον,
 ἐθρέψατ' οἰκητῆρας ἀσπιδηφόρους,
 πλείους ὅπως γένοισθε πρὸς χρέος τόδε. 20
 καὶ νῦν μὲν ἐς τόδ' ἤμαρ εὖ ῥέπει θεός·
 χρόνον γὰρ ἤδη τόνδε πυργηρουμένοις
 καλῶς τὰ πλείω πόλεμος ἐκ θεῶν κυρεῖ.
 νῦν δ' ὡς ὁ μάντις φησὶν, οἰωνῶν βοτήρ,
 ἐν ὡσὶ νωμῶν καὶ φρεσίν, πυρὸς δίχα, 25
 χρηστηρίους ὄρνιδας ἀψευδεῖ τέχνη·
 οὗτος τοιῶνδε δεσπότης μαντευμάτων
 λέγει μεγίστην προσβολὴν Ἀχαιίδα
 νυκτηγορεῖσθαι κάπιβούλευσιν πόλει.
 ἀλλ' ἔς τ' ἐπάλξεις καὶ πύλας πυργωμάτων 30
 ὀρμαῖσθε πάντες, σοῦσθε σὺν παντευχία,
 πληροῦτε θωρακεῖα, κάπι σέλμασιν
 πύργων στάθητε, καὶ πυλῶν ἐπ' ἐξόδοις
 μίμνοντες εὖ θαρσεῖτε, μηδ' ἐπηλύδων
 ταρβεῖτ' ἄγαν ὄμιλον· εὖ τελεῖ θεός. 35
 σκοποὺς δὲ ἀγῶ καὶ κατοπτῆρας στρατοῦ
 ἔπεμψα, τοὺς πέποιδα μὴ ματᾶν ὀδῶ·
 καὶ τῶνδ' ἀκούσας οὐ τι μὴ ληφθῶ δόλω.

ΑΓΓΕΛΟΣ ΚΑΤΑΣΚΟΠΟΣ

Ἐτεόκλεες, φέριστε Καδμείων ἀναξ,
 ἤκω σαφῆ τὰ κεῖθεν ἐκ στρατοῦ φέρων, 40

17. νέους: 'gij, toen gij jong waart'. 18. πανδοκοῦσα παιδείας ὄτλον: 'geheel op zich nemende de last der opvoeding'. 19. οἰκητῆρας: οἰκητῆρ – bewoner. 21. εὖ ῥέπει θεός: 'de godheid laat de weegschaal doorslaan in ons voordeel'. 22. χρόνον γὰρ ἤδη τόνδε: niet 'nu', maar 'altijd sinds' (zoals blijkt uit het volgende vers dat immers niet op de actualiteit betrekking heeft). — πυργηρουμένοις: 'van stadsmuren voorzien', sc. ἡμῶν. 25. ἐν ὡσὶ νωμῶν: Tiresias, die generaties lang de ziener in Thebe was, is blind! — πυρὸς δίχα: 'zonder brandoffers'. 26. χρηστηρίους: 'profetisch'. 28. Ἀχαιίδα: 'Peloponnesisch'. 29. νυκτηγορεῖσθαι κάπιβούλευσιν: hendiadys 'verraderlijke aanval'. 31. σοῦσθε: = σεῦσεσθε (post-homerisch, maar frequent in de tragedie). 32. θωρακεῖα: wrsch. 'bolwerken', 'versterkte schuttersposten'. — σέλμασιν: σέλματα zijn de banken op een schip; hier is wrsch. te denken aan het plankier van de verdiepingen der torens, of een soort houten steigers aan de binnenzijde van de muren. 36. κατοπτῆρας: na σκοποὺς, wat een synoniem is, voor ons gevoel pleonastisch. 37. ματᾶν ὀδῶ: 'voor niets onderweg zijn'. 38. οὐ τι μὴ ληφθῶ δόλω: 'wees maar niet bang dat ik mij bij de neus zal laten nemen'.

αὐτὸς κατόπτῃς δ' εἶμι' ἐγὼ τῶν πραγμάτων·
 ἄνδρες γὰρ ἐπτά, θούριοι λοχαγέται,
 ταυροσφαγοῦντες ἐς μελάνδετον σάκος
 καὶ διγγάνοντες χερσὶ ταυρείου φόνου,
 Ἄρη τ', Ἐνυώ, καὶ φιλαίματον Φόβον 45
 ὠρκωμότησαν ἢ πόλει κατασκαφὰς
 θέντες λαπάξιν ἄστῃ Καδμείων βίᾳ,
 ἢ γῆν θανόντες τήνδε φυράσειν φόνω·
 μνημεῖά θ' αὐτῶν τοῖς τεκοῦσιν ἐς δόμους
 πρὸς ἄρμ' Ἀδράστου χερσὶν ἔστεφον, δάκρυ 50
 λείβοντες· οἴκτος δ' οὔτις ἦν διὰ στόμα.
 σιδηρόφρων γὰρ θυμὸς ἀνδρεία φλέγων
 ἔπνει, λεόντων ὡς Ἄρη δεδορκότων.
 καὶ τῶνδε πίστις οὐκ ὄκνω χρονίζεται.
 κληρουμένους δ' ἔλειπον, ὡς πάλῳ λαχῶν 55
 ἕκαστος αὐτῶν πρὸς πύλας ἄγοι λόχον.
 πρὸς ταῦτ' ἀρίστους ἄνδρας ἐκκρίτους πόλεως
 πυλῶν ἐπ' ἐξόδοισι τάγευσαι τάχος·
 ἐγγὺς γὰρ ἦδη πάνοπλος Ἀργείων στρατὸς
 χωρεῖ, κονίει, πεδία δ' ἀργηστῆς ἀφρὸς 60
 χραίνει σταλαγμοῖς ἵππικῶν ἐκ πλευμόνων.

42. *θούριοι*: = *θούροι* 'ontstuimig', 'agressief'. — *λοχαγέται*: = *λοχαγοί* 'afdelingsaanvoerders'. 43. *ἐς μελάνδετον σάκος*: 'in een schild met zwarte rand' (daarin werd het offerbloed opgevangen). 46. *ὠρκωμότησαν*: = *ὠμοσ(σ)αν*, van *ὄμνυμι*. 46 – 47. *κατασκαφὰς θέντες*: 'verwoesting(en) aanrichtend'. 47. *λαπάξιν*: *λαπάξω* = *ἀλαπάξω* - vernietigen, verwoesten. 48. *φυράσειν*: *φυράω* = *φύρω* - bevochtigen, bezoedelen. 49. *μνημεῖά*: daarbij denke men aan souvenirs als sieraden en haarlokken; object van *ἔστεφον*, hier te vertalen met 'brachten aan', of 'bevestigden'. — *τοῖς τεκοῦσιν ἐς δόμους*: 'voor hun ouders, thuis'. 50. *πρὸς ἄρμ' Ἀδράστου*: Adrastus, die bij Aeschylus in afwijking van de algemene mythografie, niet één der zeven was, heeft het leger kennelijk tot hier begeleid, maar keert nu om. 51. *λείβοντες οἴκτος δ' οὔτις*: m.a.w. zij huilden als mannen, zij lieten hun tranen de vrije loop, maar er kwam geen klacht over hun lippen. 53. *Ἄρη δεδορκότων*: 'met strijdlustige blik'. 54. *τῶνδε πίστις*: 'deze informatie'. — *ὄκνω χρονίζεται*: 'door talmen (mijnerzijds) verlaat'. De spion heeft zich gehaast te melden wat hij had gezien, zonder de uitslag van de loting af te wachten. 55. *ὡς πάλῳ λαχῶν*: voor *πάλῳ λαχῶν ὡς* enz. 57. *πόλεως*: attr. bepaling bij *ἐκκρίτους* of bij *πυλῶν*? Italië kiest, mij lijkt terecht, voor *ἐκκρίτους*. 58. *τάγευσαι*: imperat. aor. med.; *ταγεῦσαι* - commanderen, opstellen; men kan óók lezen *ταγεῦσαι* zonder dat dit de strekking wijzigt. — *τάχος*: voor *ὡς τάχος*. 60. *κονίει*: *κονίω* - stof opjagen. — *ἀργηστῆς ἀφρὸς*: 'blinkend wit schuim'. 61. *χραίνει*: 'bevochtigt', 'bespat', 'bezoedelt'. — *σταλαγμοῖς*: *σταλαγμός* - druppel.

σὺ δ' ὥστε ναὸς κεδνὸς οἰακοστρόφος
 φράξαι πόλισμα, πρὶν καταίγισαι πνοὰς
 Ἄρεως· βοᾷ γὰρ κῦμα χερσαῖον στρατοῦ·
 καὶ τῶνδε καιρὸν ὅστις ὠκιστος λαβέ· 65
 κἀγὼ τὰ λοιπὰ πιστὸν ἡμεροσκόπον
 ὀφθαλμὸν ἔξω, καὶ σαφηνεῖα λόγου
 εἰδῶς τὰ τῶν δύραθεν ἀβλαβῆς ἔση.

ET ὦ Ζεῦ τε καὶ Γῆ καὶ πολισοῦχοι θεοί,
 Ἄρά τ' Ἐρινὺς πατρὸς ἢ μεγασθενῆς, 70
 μή μοι πόλιν γε πρυμνόθεν πανώλεθρον
 ἐκδαμνίσητε δηάλωτον, Ἑλλάδος
 φθόγγον χέουσαν, καὶ δόμους ἐφεστίους·
 ἔλευθέραν δὲ γῆν τε καὶ Κάδμου πόλιν
 ζεύγλησι δουλίησι μήποτε σχεθεῖν· 75
 γένεσθε δ' ἀλκή· ξυνὰ δ' ἐλπίζω λέγειν·
 πόλις γὰρ εὖ πράσσουσα δαίμονας τίει.

ΧΟΡΟΣ

– θρεῦμαι φοβερά μεγάλ' ἄχη·
 μεθεῖται στρατὸς στρατόπεδον λιπῶν·

62. *ναὸς*: deze Dorische genitivus van *ναῦς*, steeds in de koorliederen, vindt men ook in de dialoog, naast het Ionische *νηός* en het Attische *νεώς*.
 63. *φράξαι πόλισμα*: 'de stad afsluiten'. *φράσσω* 'dichtstoppen' kan ook worden gebruikt voor het breeuwen van de scheepswand. — *πρὶν καταίγισαι πνοὰς*: 'voordat de storm losbreekt'; *καταίγίζω* - aanstormen.
 64. *κῦμα χερσαῖον*: 'een golf op het land'; zoals Wilders spreekt over een tsunami. 66. *ἡμεροσκόπον*: 'spion'. 67. *σαφηνεῖα λόγου*: 'door de betrouwbaarheid en gedetailleerdheid van mijn verslag'. 70. *Ἄρά τ' Ἐρινὺς*: niet 'vervloeking en vergelding', maar 'vervloeking, de vergelding'.
 71. *πρυμνόθεν*: 'met wortel en tak'. — *πανώλεθρον*: 'te gronde gericht', proleptisch gebruikt. 72. *ἐκδαμνίσητε*: *ἐκδαμνίζω* - 'uitroeien'. *δηάλωτον*: '(door de vijand) gewapenderhand veroverd', evenals *πανώλεθρον* proleptisch gebruikt. 72 – 73. *Ἑλλάδος φθόγγον χέουσαν*: het lijkt niet zinvol dit naar voren te brengen nu ook de belegeraars Grieken zijn; het wonderlijke is echter dat zij uitdrukkelijk als barbaren worden voorgesteld en lieden die geen Grieks spreken, zie vs 170. 73. *δόμους ἐφεστίους*: lett.: van haarden voorziene huizen, vert.: 'huis en haard'.
 75. *ζεύγλησι δουλίησι*: 'het slavenjuk'. — *μήποτε σχεθεῖν*: infinit. pro imperat. gericht tot de goden. Page's conjectuur *μη δῶτε σχεθεῖν* is bepaald vernuftig. 76. *ξυνὰ*: de gedachte dat goden baat hebben bij het welzijn van mensen, dat ze dus gemeenschappelijke belangen hebben, is in de oudheid algemeen. 78. Eteocles en de bode hebben het toneel verlaten en nu verschijnt een koor van Thebaanse meisjes. In paniek zien zij, vanaf de muur, het oprukken van de vijand. — *θρεῦμαι*: 'ik schreeuw uit'.
 79. *μεθεῖται στρατὸς*: lett.: het leger is losgelaten, vert.: 'het leger rukt op'.

<i>ῥεῖ πολὺς ὄδε λεῶς πρόδρομος ἰππότας·</i> <i>αἰθερία κόνις με πείθει φανεῖσ',</i> <i>ἄναυδος σαφῆς ἔτυμος ἄγγελος,</i> <i>ἔλε δὲ γᾶς ἐμᾶς πεδί'· ὀπλῶν κτύπος,</i> <i><πο>τιχρίμπτεται, [βοᾶ] ποτᾶται, βρέμει δ'</i> <i>ἀμαχέτου δίκαν ὕδατος ὄροτύπου.</i> <i>ἰὼ,</i> <i>ἰὼ, ἰὼ θεοὶ θεαί τ', ὀρόμενον</i> <i>κακὸν ἀλεύσατε.</i> <i>(βοᾶ)</i> <i>– ὑπὲρ τειχέων</i> <i>ὁ λεύκασπις ὄρνυται λαὸς εὐ-</i> <i>τρεπῆς ἐπὶ πόλιν διώκων <πόδα.></i> <i>– τίς ἄρα ῥύσεται, τίς ἄρ' ἐπαρκέσει</i> <i>θεῶν ἢ θεῶν;</i> <i>πότερα δῆτ' ἐγὼ <πάτρια> προσπέσω</i> <i>βρέτη δαιμόνων;</i> <i>– ἰὼ, μάκαρες εὐέδροι·</i> <i>ἀκμάζει βρετέων ἔχεσθαι· τί μέλ-</i> <i>λομεν ἀγάστονοι;</i> <i>– ἀκούετ' ἢ οὐκ ἀκούετ' ἀσπίδων κτύπον;</i>	80 85 90 95 100

Dit waren de eerste 100 verzen.

Aan het vervolg wordt nog gewerkt.

George J. Winter

80. *πολὺς*: 'in groten getale', evenals *πολὺς* in vs. 6 adverbiaal te vertalen. *λεῶς πρόδρομος ἰππότας*: lett.: een volk, de voorhoede vormend, uit ruiters bestaande, vert.: 'de voorhoede van het ruitervolk'. 82. *ἔτυμος*: 'waar', 'werkelijk'. 83. *ἔλε*: grammaticaal subject is de stofwolk, logisch subject de vijandelijke ruitery. — *γᾶς ἐμᾶς πεδί'*: 'de velden van mijn (vader)land. *ὀπλῶν κτύπος*: 'hoefgetrappel'. 84. *ποτιχρίμπτεται βοᾶ ποτᾶται*: 'het (hoefgetrappel) nadert in vliegende vaart'; het metrisch niet in te passen *βοᾶ*, door Bücheler met recht geschraapt, misschien ontstaan uit *βοά*, ingevoegd door een copist die bij *ποτιχρίμπτεται* een subject miste. *βρέμει*: kan voor allerlei geluiden staan, kletteren, ratelen, bruisen, ruisen, enz. 85. *ἀμαχέτου δίκαν ὕδατος*: 'als onbedwongen water'. — *ὄροτύπου*: lett.: berg slaand, vert.: 'tegen de rotsen beukend'. 91 – 92. *εὐ- τρεπῆς*: 'goed voorbereid'. 92. *διώκων πόδα*: 'voortjagend'. 95 – 96. *προσπέσω βρέτη δαιμόνων*: 'op mijn knieën vallen voor de (voorvaderlijke) beelden van de goden'. 97. *μάκαρες εὐέδροι*: 'op schone tronen gezeten gelukzalige (goden)'.